

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Тан Фань «Теоретико-практичні та виконавські виміри дитячого хорового мистецтва України і Китаю (на прикладі діяльності Сергія Прокопова та Яна Хунняня)», представлено на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Рецензована наукова робота привертає увагу завдяки комплексному підходу до розв'язання проблемних питань дитячого хорового мистецтва України і Китаю. Актуальність дослідження Тан Фань «Теоретико-практичні та виконавські виміри дитячого хорового мистецтва України і Китаю (на прикладі діяльності Сергія Прокопова та Яна Хунняня)» і притаманна йому наукова новизна визначаються створенням генези дитячого хорового мистецтва, узагальненням сучасних теоретичних концепцій дитячого хорового виконавства та введення до наукового обігу методики роботи з дитячим хором визначного китайського майстра Яна Хунняня.

Серед позитивних якостей дисертації зазначимо оригінальність формулювання теми дослідження, що спричинена вибором матеріалу – сучасним дитячим хоровим мистецтвом України та Китаю і виникає в якості об'єкту дослідження та його предмету, підкреслюючи новації у розкритті поставленої мети – визначенні особливостей дитячого хорового мистецтва означених країн останньої чверті XX – початку XXI ст. з виявленням як спільних ознак, так і відмінностей.

Тан Фань у першому розділі «Сучасне дитяче хорове мистецтво: теоретичні виміри дослідження» надає вельми ґрунтовні аналізи праць відомих вітчизняних і китайських хорових диригентів та хорознавців, присвячених питанням методики дитячого хорового співу, загалом дитячого музичного виховання, справедливо зазначаючи, що ця проблематика більш розроблена у галузі музичної педагогіки. Спираючись на численні наукові розвідки Н. Дніпровської, Л. Долінської, Ю. Іванової, Н. Кречко та

Н. Якобенчука, Н. Перцової, С. Прокопова та ін., авторка кваліфікаційної роботи доходить висновку, що система дитячого хорового виконавства в Україні остаточно сформувалася в ХХІ столітті і потребує спеціального наукового дослідження.

Опрацювання наукових праць, зокрема, Ван Цзяцин, Гуй Цзюньцзе, Лю Фань, Г Стахевич; Лянь Лю, Цяо Банлі дозволило Тан Фань констатувати, що китайська хорова творчість пройшла шлях від наслідування взірців західної музичної традиції до їх змістового адаптування відповідно національним звичаям і створенню у підсумку оригінального стилю. Хоровий доробок китайських композиторів охарактеризований дисертанткою як синтез класичних форм і жанрів, притаманних зарубіжним зразкам, з національною китайською тематикою і поезією. Тан Фань, розглядаючи шляхи становлення хорового виконавства Китаю загалом, підкреслює, що дитячий його різновид отримав імпульс до розвитку на початку ХХ століття.

У наступному підрозділі дисертантка надає достатньо широку історичну панораму щодо розвитку дитячого хорового мистецтва України і Китаю останньої чверті ХХ століття та початку ХХІ. Зазначимо, що історичний екскурс стосовно українського й китайського дитячого хорового мистецтва розширює хронологічні межі дослідження. Так, Тан Фань розглядає хорове виконавство і творчість України від його витоків до сьогодення, де увагу сконцентровано на творчій діяльності видатних композиторів і хорових диригентів: М. Лисенка, К. Стеценка, М. Леонтовича, В. Верховинця, заснуванні численних дитячих хорових колективів і хорових шкіл після отримання державою незалежності.

Простежуючи розвиток хорового доробку та практичного його втілення в Китаї, дослідниця наголошує, що одноголосся, яке довгий час панувало в китайському хоровому виконавстві, змінилося у ХХ столітті на багатоголосся. Підкреслюючи важливість реформування освіти 1904 року, Тан Фань зазначає, що саме у цей час до шкільних програм було додано музичні предмети, а згодом розпочалося запровадження хорового співу у загально-

освітніх школах. Акцентуючи значення «шкільних пісень» та їх авторів, зокрема Лі Шутуна, дослідниця звертається до розгляду дитячого хорового виконавства 1949–1966 років, періоду «Політики відкритості» 1976–1977 років та останньої чверті XX і перших десятиріч XXI ст., коли були створені і набули популярності такі дитячі хорові колективи, як Шанхайський хор дитячого радіо, Весняний дитячий хор, Пекінський філармонічний хор тощо. Такий значний за обсягом історичний матеріал стосовно української й китайської культури, наданий у тексті дисертації, провокує до низки додаткових питань для дискусії, зокрема, про митців, які репрезентували в Україні жанр хорового концерту [с. 50].

Розглядаючи теоретичні концепції сучасного дитячого хорового мистецтва, Тан Фань надає дефініцію дитячого хорового мистецтва як галузі «музичної культури, яка зосереджена на участі дітей у співі в хорі», підкреслюючи, що воно містить «не лише музичні аспекти, а й виховання, соціалізацію та розвиток дітей через спільну музичну діяльність» [с. 67].

Спираючись на дослідження О. М. Батовської, Тан Фань виявляє відмінності дитячого хорового та академічного хорового мистецтв, серед яких: психофізіологічні особливості, педагогічні методи, репертуар, музична і соціальна освіта, мотивація і підходи до концертних виступів, організаційні аспекти тощо. У підсумку дослідниця виявляє системний характер дитячого хорового мистецтва, що містить, за Тан Фань, як стабільні, так і мобільні складові.

Систематизація наукових праць стосовно дитячого хорового мистецтва, зокрема, Ю. Іванової, М. Леонтовича, С. Прокопова, Лінь Хай, Мен Дапен, Яна Хунняня дозволили дисертантці дійти висновку, що засадничі теоретичні концепції поєднують як педагогічні, так і музичні аспекти, маючи на меті всебічний розвиток дітей для участі у спільному хоровому музикуванні. Узагальнено позиції щодо вокальної методики хорового дитячого виконавства, підґрунтям якої є положення про те, що спів – то цілісний процес, «що складається із звукоутворення та звукосприйняття, які, в свою чергу, є

результатом цілого ряду факторів» [с. 92], серед яких Тан Фань визначає співацьке дихання, звукоутворення, резонування тощо.

Зазначимо, що системний підхід, анонсований в методології дослідження і увиразнений у тексті, дозволив Тан Фань вдало переформувати значний за обсягом історичний матеріал, узагальнити сучасні наукові розвідки дитячого хорового мистецтва України та Китаю, репрезентувати і співвіднести у третьому розділі дисертації методику роботи з дитячим хором двох знаних митців – С. Прокопова і Яна Хунняня. Здійснений аналіз репертуарної політики дитячих хорових колективів «Весняні голоси» та Хору Пекінської філармонії, керованих відповідно українським і китайським хормейстерами, дозволив дисертантці виявити її специфіку, жанрові пріоритети тощо. Тан Фань переконливо доводить наявність як спільних підходів до створення репертуару, так і відмінностей, що, перш за все, є віддзеркаленням національних традицій.

Висновки являють собою підсумок становлення концепції дослідження, повною мірою розкриваючи зміст поставлених завдань.

Структуру дослідження вирізняє дедуктивна логіка оформлення. Рух наукової думки дослідниці плине від історіографії процесів становлення і розвитку дитячого хорового мистецтва в Україні та Китаї, через розкриття таїн методики роботи з дитячим хором С. Прокопова і Яна Хунняня до вияву жанрово-стильових констант дитячої хорової творчості українських і китайських митців. На думку рецензента, в цьому ланцюжку не вистачає фінальної крапки – виконавських інтерпретацій творів, проаналізованих в дисертації, з посиланнями на аудіо-, відеозаписи дитячих колективів «Весняні голоси» та Хор Пекінської філармонії.

З метою уточнення деяких положень дисертації постали наступні запитання:

1. На с. 52 дисертації Ви зазначаєте, що, з одного боку, «Концепція музичного виховання М. Леонтовича є органічним продовженням художньо-педагогічних принципів М. Лисенка, К. Стеценка та Б. Яворського. <...>», з

іншого, – в ній прослідковуються паралелі з методиками музичного виховання Е. Жак-Далькроза, П. Галена – Е. Парі – Е. Шеве. Поясніть цю тезу більш розгорнуто.

2. Аналізуючи творчу діяльність дитячого хору «Весняні голоси», Ви стисло надаєте інформацію щодо року його створення. Чи є відомості про засновника колективу і чи змінювалася назва одного з найстаріших українських дитячих хорів?
3. Наступне питання стосується хорового виконавства. Які ключові компоненти вокальної методики, проаналізовані Вами в дисертації, сприятимуть розвитку дитячого голосу в хоровому колективі, керованому Вами?

В якості зауважень зазначимо наявність текстологічних і технічних вад дисертаційного тексту, зокрема, на с. 25, 40, 42, 50, 55 та деяких інших. Окремі історичні факти подані начерково, наприклад, про події в Китаї 1937 року під час «інциденту 7 липня» [с. 45], що потребує, на думку рецензента, більш детального викладу в тексті представленої кваліфікаційної наукової праці.

До Додатків було б доцільним увести нотні приклади хорових композицій зарубіжних композиторів, зокрема Се Енкабара, О. Лассо, обробок українських і китайських народних пісень Г. Цицалюка, Т. Кравцова, Моу Хунгена, які б унаочнили аналітичні положення дослідження.

Наведені зауваження і питання не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Тан Фань, оскільки спрямовані на перспективу подальшої розробки актуальної й значної за обсягом теми, пов'язаної з дитячим хоровим мистецтвом.

Отже, після ознайомлення з текстом дисертації Тан Фань «Теоретико-практичні та виконавські виміри дитячого хорового мистецтва України і Китаю (на прикладі діяльності Сергія Прокопова та Яна Хунняня)» констатуємо вирішення всіх поставлених завдань, а саме: здійснення розгляду генези дитячого хорового мистецтва України й Китаю, систематизацію основоположних концепцій сучасного хорового виконавства, репрезентацію методики роботи з хором С. Прокопова та Ян Хунняня з уведенням до

вітчизняного наукового обігу праць видатного китайського хорового диригента і, у підсумку, формулювання науково обґрунтованих висновків. Таким чином, дисертація Тан Фань «Теоретико-практичні та виконавські виміри дитячого хорового мистецтва України і Китаю (на прикладі діяльності Сергія Прокопова та Яна Хунняня)», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво», є оригінальним, цілісним і завершеним дослідженням, що відповідає чинним вимогам, затвердженим МОН України. Все зазначене вище дає підстави констатувати, що Тан Фань заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво, за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, професор
завідувач кафедри хорового та
оперно-симфонічного диригування
ХНУМ імені І. П. Котляревського

Наталія Белік-Золотарьова